

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»**

для студентів III курсу філологічного факультету галузі знань 03 – Гуманітарні науки, за спеціальністю 035 – Філологія, за спеціалізаціями: 035.01 – Українська мова та література. **Фахівець з української мови та літератури, літературної творчості;** 035.10 Прикладна лінгвістика. **Фахівець з прикладної лінгвістики, української мови та літератури;** 035.09 – Фольклористика. **Фахівець з фольклористики, української мови та літератури;** за спеціальністю 014 – Середня освіта, за спеціалізацією – Українська мова і література

Львів – 2022 р.

Курс “Педагогіка” є провідним у системі загальної педагогічної підготовки студентів філологічних спеціальностей університету. Вивчення цього курсу передбачає підготовку фахівців до роботи у закладах середньої освіти різних типів та рівнів.

Практично-семінарські заняття з курсу “Педагогіка” для студентів III курсу філологічного факультету орієнтовані на самостійну підготовку студентами проєктів, творчих робіт, завдань аналітичного характеру, представлення та обговорення у групі педагогічних ситуацій, фрагментів навчально-виховного процесу з позиції теоретичних ідей, концепцій, власних педагогічних поглядів, мікрОВикладання.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів знань, умінь організації освітнього процесу як педагогічної взаємодії з учнями, формування особистісного ставлення до педагогічної діяльності, розвиток позитивної мотивації та позитивного ставлення до професійної діяльності педагога; виховання у студентів як майбутніх учителів гуманістичних ціннісних орієнтацій.

Завдання:

- формування у студентів базових педагогічних знань, умінь та педагогічного мислення;
- розвиток позитивної мотивації вивчення студентами педагогічної дисципліни та позитивного ставлення до професійної діяльності педагога;
- виховання у студентів як майбутніх учителів гуманістичних ціннісних орієнтацій;
- формування у студентів особистісної педагогічної позиції.

У результаті вивчення курсу “Педагогіка” студент повинен

знати:

- теоретико-методологічні основи педагогічної науки, її понятійно-категоріальний апарат;
- закономірності розвитку особистості, особливості взаємодії з учнями із врахуванням своєрідності конкретного вікового періоду її розвитку;
- методи науково-педагогічних досліджень;
- сутність виховання, емоційно-вольового впливу на учнів із врахуванням механізмів набуття особистістю соціального досвіду;
- закономірності, принципи та прийоми організації процесу взаємодії педагога з учнями;
- особливості діяльності педагога, принципи, правила організації педагогічного спілкування (вербального й невербального);
- сутність, структуру, особливості, принципи процесу навчання як співпраці педагога та учнів із врахуванням фаху;
- сучасні методи, засоби, форми організації навчання учнів;
- сучасні електронні навчальні засоби, програмні засоби забезпечення інформатизації;

- критерії психолого-педагогічного аналізу навчального заняття;
- норми, критерії оцінки діяльності педагога та учня;

ВМІТИ:

- застосувати методи педагогічного дослідження;
- організовувати конструктивне спілкування з учнями;
- застосувати методи, прийоми організації виховного впливу на учнів;
- застосувати методи, прийоми організації навчання учнів (мозкову атаку, “кейс-метод”, “техніку акваріума”, груповий діалог, дискусії, бесіди, роботу в групах, дидактичні-рольові ігри, тощо);
- визначати, планувати структуру, зміст навчального заняття відповідно до дидактичної мети;
- розробляти та проводити мікрОВикладання в умовах дистанційного навчання;
- аналізувати різноманітні педагогічні ситуації та приймати рішення.

Теми практично-семінарських занять

Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1: Педагогіка як наука. Методи науково-педагогічних досліджень (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Педагогіка як наука і мистецтво.
2. Основні етапи розвитку педагогіки.
2. Основні педагогічні категорії.
3. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
4. Методи науково-педагогічних досліджень.

Робота у групах: розглянути педагогічні категорії (питання № 3).

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття, підготуйте відповіді на питання, що виносяться на обговорення.
2. Сформулюйте головні педагогічні категорії на підставі аналізу різних дефініцій цих понять.
3. Накресліть схеми системи педагогічних наук та зв'язку сучасної педагогіки з іншими науками. Презентуйте їх на семінарському занятті.
4. Пройдіть тест на схильність до педагогічної діяльності (додається). Зробіть висновок про вашу готовність до діяльності вчителя.

Рекомендована література:

1. Волкова Н. Педагогіка. – К., 2007. С.20–35.

2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – К, 2008. С. 15–30.
3. Галузинський В., Євтух М. Педагогіка: теорія та історія. – К., 1995. С. 4–15.
4. Дубасенюк О. Практикум з педагогіки. – К., 2004. С.11–59.
5. Ковальчук О., Когут С. Основи психології та педагогіки. – Львів., 2009.
6. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка. – К., 2006. С. 27–30.
7. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи. Навч. посібник. – К, 2015. С. 27–45.
8. Мойсеюк Н. Педагогіка. – К., 2006. С. 11–42.
9. Сявак Є І. Українська етнопедагогіка. – Львів, 2002.
10. Фіцула М. Педагогіка. Посібник. – К., 2002. С. 9–22, 29–40.
11. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. – К., 2002. С. 6–18.

Тема 2: Вибрані питання історії української та зарубіжної педагогіки (2 год.).

Заняття проводиться як групова форма роботи, конференція на окреслену тему.

1. Педагогічні погляди Я.А.Коменського, Й. Песталоцці, Д. Локка, Ф. Дістервега, Ж. Ж. Руссо, Й. Ф.Гербарта (за вибором студента).
2. Педагогічні ідеї Г. Сковороди, О. Духновича, К. Ушинського, С. Русової, Г. Ващенко (за вибором студента).
3. Теорія і практика навчання та виховання А. Макаренка і В. Сухомлинського (за вибором студента).

Робота у групах:

- Розподіляємо ролі: учасники, опоненти, рецензенти.
- Учасники самі обирають теми виступів.
- Викладач як керівник засідання: встановлює регламент, представляє учасників, надає слово для виступів опонентам та рецензентам.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття та підготуйте доповідь на обрану тему (до 5 хвил.).
2. Виконати **проект №1**: «Есе про сучасного вчителя». Письмово оформіть свої роздуми про основні людські якості, які повинні бути притаманні сучасному педагогові. «Сучасний педагог – це...». Продовжіть думку. Визначіть та охарактеризуйте п'ять головних рис характеру, якими на ваш

розсуд, повинен володіти сучасний педагог. Для підтвердження вашої думки наведіть висловлювання (цитати) видатних діячів, митців про роль вчителя у суспільстві, характеристику вчителя з відомого вам твору, вислів з сучасних ЗМІ, спогади про вчителя з вашої школи тощо (5 балів).

Рекомендована література:

1. Бойко А. М., Бардінова В. Д., Гриньова М. В., Пащенко В. О. та ін. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник/ За заг. Ред. А.М. Бойко. – К., 2004.
2. Герцюк Д.Д. Навчально-методичні матеріали до вивчення спецкурсу “Історія школи та освіти в Україні”. – Львів, 1999.
3. Курляк І.Є. Гімназійна освіта в Галичині. – Львів., 1997.
4. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
5. Науменко Ф. І. Школа Київської Русі. – Львів, 1995.
6. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи. Навч. посібник. – К, 2015. С. 30–38.
7. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси. – К., 1991.
8. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. – К., 2005.
9. Хижняк З. І. Києво-Могилянська Академія. – К., 1988.
10. Фіцула М. М. Педагогіка. – К., 2002.

Тема 3: Особистість учня та особливості його розвитку в різні вікові періоди (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Поняття розвитку, формування і виховання особистості учня.
2. Основні фактори, що впливають на розвиток особистості.
3. Концептуальні теорії розвитку школяра.
4. Врахування особливостей розвитку молодшого школяра, підлітка, юнака у процесі педагогічної взаємодії.

Робота у групах: Розглядаємо питання № 4 в групах, обираємо до кожного питання опонента (одна з груп). Викладач обирає різні форми згорнутих дискусій («круглий стіл», «засідання експертної групи», «форум», «дебати»). Особливості проведення згорнутих форм дискусій див.: П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008).

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття, підготуйте відповіді на питання, що виносяться на обговорення.

2.Схематично зобразіть структуру особистості; обґрунтуйте, як розвивається кожна її складова під впливом взаємодії біологічних і соціальних чинників.

3. Аргументуйте, з учнями якого віку Ви як учитель найбільше бажаєте взаємодіяти.

4. Виконати **аналітичне завдання № 1:**

Заповніть анкету «Мое дерево життя». Зробіть висновок, яка/який ви є, якою/яким були у підлітковому віці, які позитивні зміни відбулися у Вас як особистості (2 бали).

Анкета “Мое дерево життя”

1. Грунт – це Ваше культурне, соціо-економічне оточення. Зосередьтеся на тих галузях, що якнайбільше його окреслюють.

Я був вихований з вірою в те, що:

Робота – це....

Гроші – це...

Релігія – це...

Моя національність –це ...

Моя раса – це ...

Чоловік – це ...

Жінка –це ...

Шлюб – це...

Сім'я – це...

Закон – це...

Навчання – це...

Успіх – це...

Друг – це...

2. Коріння дерева життя – це ваше бачення фундаментальних питань життя:

Я вірю, що моє життя походить від ...

Істина для мене – це ...

Я живу для того, щоб ...

Щодня я наближаюсь до...

3. Стовбур дерева життя відображає вашу концепцію людини. Відповідаючи на запитання, Ви зображуєте свій погляд на проблему “що таке людина?” Знайдіть твердження, з яким Ви погоджуєтесь, і дайте своє обґрунтування.

1. Я в основному хороший тому, що...

2. Я в основному поганий тому, що...

3. Я залежний і не відповідаю за свої вчинки тому, що...

4. Я в основному егоїстичний тому, що...

5. Я в основному дбайливий і добрий з іншими тому, що...

6. Мої переконання впливають на мою особистість тому, що...
7. Моя особистість впливає на мої переконання тому, що.
- 4. Гілля дерева життя** – це Ваші етичні цінності. Перелічіть ті, що для Вас є найбільш важливими, поясніть, чому...
- 5. Квіти дерева життя** символізують емоції, які повинно породжувати Ваше філософське дерево. Перелічіть бажані й небажані емоції, які Ви відчуваєте щодо себе, інших, навчального закладу (школи).

	Бажані емоції	Небажані емоції
Я		
Інші		
Навчальний заклад		

- 6. Плоди дерева життя** – це Ваші вчинки. Напишіть, як ви зазвичай поводитесь, виконуючи різні соціальні ролі, займаючись різними видами діяльності. Заповніть табличку.

	Бажані вчинки	Небажані вчинки
Син/дочка		
Брат/сестра		
Студент		
Громадянин		
Релігія		
Робота		
Спорт		
Вільний час		

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. – К. 2001. С. 35–93.
2. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. – К., 1995.
3. Вишневський О. Теоретичні основи педагогіки. – Дрогобич, 2001.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навч. посібник. – К., 2006. С. 62–82.
5. П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008.
6. Фіцула М. М. Педагогіка. Посібник. – К., 2002. С. 44–50, 59–60.

Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА)

Тема 4: Основи дидактики. Реалізація дидактичних принципів у навчальному процесі. (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Дидактика як галузь педагогіки. Основні поняття дидактики.
2. Закономірності навчального процесу.

3. Принципи навчання, шляхи їхньої реалізації на уроках української мови, української літератури, світової літератури.
4. Зміст освіти в Новій Українській школі, Державний стандарт базової середньої освіти, модельні програми мовно-літературної галузі для 5-6 класів та їхня характеристика.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття, підготуйте відповіді на питання, що виносяться на обговорення.
2. Підготуйте приклади реалізації дидактичних принципів у навчальному процесі.
3. Проаналізуйте Державний стандарт базової середньої освіти.
4. Виберіть одну із запропонованих МОН модельних навчальних програм мовно-літературної галузі для 5–6 класів та охарактеризуйте її (5 балів).
5. Виконайте письмове **аналітичне завдання №2** «Аналіз модельної навчальної програми для 5–6 класів Нової Української школи мовно-літературної галузі» (за вибором) (5 балів).

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка. – К., 2001. С. 234–274.
2. Біляковська О. О. Дидактика середньої школи: Текст лекцій і завдань для самоконтроля та контролю. – Львів, 2011. С. 542.
3. Бондар В. П. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. С. 44–77, 112–151.
4. Впровадження державного стандарту базової середньої освіти в 5 класах. Оцінювання результатів навчання. Додаток до листа Міністерства освіти і наук України від 19.08.2022 р. №1/9530-22. URL: <https://www.schoollife.org.ua/vprovadzhennya-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osvity-v-5-klasah-otsinyuvannya-rezultativ-navchannya/>
5. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової середньої освіти
URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Харків, 2010. С. 146–170.
7. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи. Нач. посібник. – К, 2015. С. 181–239.
8. Модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової Української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsy>.
9. Ягупов В. В. Педагогіка. Навч. посібник. – К., 2002. С. 223–247, 281–316.

Тема 5. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Поняття про методи і прийоми навчання. Проблема класифікації методів навчання.
2. Методи обміну словесною інформацією (лекція, розповідь, пояснення, кейс-метод, ситуаційні вправи, мозкова атака, бесіда, дискусія, діалог, робота з книгою).
3. Методи розвитку мислення учнів: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, розрізнення, аналогії.
4. Методи організації практичних дій учнів (практичні вправи, сюжетно-рольові ігри, творчі роботи, проєкти).
5. Впровадження інтерактивних методик на заняттях за фахом у закладах середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття, підготуйте відповіді на питання, що виносяться на обговорення.
2. Запитання для обговорення: Чи можливо знайти універсальний метод навчання, який можна було б використовувати в різних умовах і ситуаціях?
3. Які фактори покладено в основу класифікації методів навчання? Розкрийте їхню сутність.
4. Підготуйте мікровикладання фрагменту уроку з впровадженням інтерактивного методу на тему, яку обрали з Модельної навчальної програми для 5–6 класів НУШ мовно-літературної галузі.

Рекомендована література:

1. *Алексюк А.М.* Загальні методи навчання в школі. – К., 1981.
2. Біляковська О.О. Дидактика середньої школи: Текст лекцій і завдань для самоконтролю та контролю. – Львів, 2011. С. 45–75.
3. Бондар В.П. Дидактика. К.: Либідь, 2005. С. 78–96.
4. *Ващенко Г.* Загальні методи навчання. – К., 1997.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Харків, 2010. С. 146–170.
6. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи. Нач. посібник. – К, 2015. С. 326–365.
7. П'ятакова Г. Практикум «Основи педагогічної майстерності». – Львів, 2005.
8. П'ятакова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навч. закладів. – Львів, 2008. С. 12–20.

Тема 6: Організаційні форми навчання. Урок як форма організації навчання у закладах середньої освіти (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Модульне контрольне опитування №2.
2. Організаційні форми навчання в історії дидактики.
3. Урок як основна форма організації навчання в школі.
4. Типи уроків, їхня структура.
5. Нетрадиційний урок як розвиток структури традиційного.
6. Особливості підготовки вчителя української мови та літератури до заняття.
7. Сучасні тенденції розвитку уроку.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте літературу з теми семінарського заняття, підготуйте відповіді на питання, що виносяться на обговорення.
2. Охарактеризуйте основні форми організації навчання, що мали місце в історії розвитку школи.
3. Завдання для діалогу: Які переваги і недоліки уроку як основної форми організації навчання Ви можете назвати?
4. Розкрийте сучасні вимоги до проведення навчального заняття та основні етапи підготовки вчителя до уроку за фахом.
5. Назвіть основні типи уроків, проаналізуйте їхні структури. Охарактеризуйте взаємозв'язки між дидактичною метою, типом уроку і основними ланками процесу навчання.
6. Охарактеризуйте особливості психолого-педагогічного аналізу сучасного уроку. Підготуйтеся проаналізувати фрагменти уроків однокурсників, представлені на занятті.
8. Підготуйте **Проект № 2** на тему: Фрагмент уроку української мови/української літератури в 5–6 класі (за вибором) з використанням інтерактивних методик (5 балів).

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка. – К., 2001. С. 324–357.
2. Біляковська О. О. Дидактика середньої школи: Текст лекцій і завдань для самоконтролю та контролю. – Львів, 2011. С. 77–124.
3. Бондар В. П. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. С. 97–122.
4. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи. Нач. посібник. – К, 2015. С. 365–445.
5. Мойсеюк Н. Педагогіка. Навч. посібник. – К., 2006. С. 446–474. Педагогічна майстерність. За ред. І. Зязюна. – К., 2004. С. 166–180.
6. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. – К., 1995.

7. П'ятакова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: Навч.-метод. посібник для студентів вищих навч. закладів. – Львів, 2008. С. 9–12; 25–28; 31–36.
8. Ягупов В. В. Педагогіка. Навч. посібник. – К., 2002. С. 384–420.

Змістовий модуль III. ОСНОВИ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ.
Тема 7: Сутність процесу виховання як організації педагогічної взаємодії (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Процес виховання у сучасній школі, його мета завдання, особливості та структура.
2. Основні напрямки сучасного українського виховання.
3. Закономірності і принципи виховання.
4. Поняття про виховний ідеал у педагогічній науці.
5. Виховний процес у позашкільних закладах. Роль та завдання вихователя позашкільних закладів освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати літературу з теми лекції та семінарського заняття, підготувати відповіді на питання, що виносяться на обговорення.
2. Наведіть приклади виховної роботи у школі за конкретними напрямками.
3. Ознайомитися із працею Г. Ващенка «Виховний ідеал».
4. Користуючись науковими джерелами, оберіть моральні якості особистості, що характеризують менталітет українського народу.

Рекомендована література:

1. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. – Львів, 1997.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1993.
3. Вишневський О. Теоретичні основи педагогіки. – Дрогобич, 2001. С. 180–195.
4. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К., 2005. С. 118–140, 186–208, 228–234.
5. Мойсеюк Н. Педагогіка. Посібник – К., 2006. С. 446–474.
6. Педагогічна майстерність. За ред. І. Зязюна. – К., 2004. С. 162–164.
7. Фіцула М. М. Педагогіка. Посібник, К., 2002. С. 307–346.
8. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посібник. – К., 2002. С. 75–76.

Тема 8: Спілкування як основа організації педагогічної взаємодії (2 год.).

Питання для обговорення:

1. Модульне контрольне опитування №3.
2. Суть виховання як організації педагогічної взаємодії.
3. Особливості, функції, етапи, стилі, рівні педагогічного спілкування. Бар'єри у спілкуванні.
4. Правила організації педагогічного спілкування вчителя й учнів як рівноправних суб'єктів міжособистісної взаємодії.
5. Особливості впровадження методів виховання (словесного впливу на особистість учня, формування позитивного досвіду, стимулювання та регулювання поведінки учнів) та умови їх застосування.
6. Методи, прийоми поведінки учнів. Завдання для самостійної роботи
7. Форми та засоби організації виховного процесу у середній школі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Змодельуйте ситуації вияву різних рівнів спілкування вчителів з учнями.
2. Наведіть приклади та запропонуйте конкретні шляхи усунення різних бар'єрів у спілкуванні, яких припускаються вчителі.
3. Наведіть приклади взаємодії з педагогами, відомі Вам з власного досвіду, у яких вчителі припускаються помилок у сприйманні учнів, обґрунтуйте їх.
4. Ознайомтеся з вправами з тренінгу та підготуйтеся до їхнього проведення на практичному занятті (П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. – Львів, 2008. С. 96–116).
5. Виконайте **проект № 3**. Зберіть матеріал та підготуйте план-конспект виховного заняття. Підготуйте презентацію виховного заняття-диспути з конкретної морально-етичної проблеми (із застосуванням інтерактивних методик) (5 балів).

Рекомендована література:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи педагогіки. Дрогобич, 2001.– С. 180-195.
2. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. – К., 2005. С. 118–140; 186–208; 228–234.
3. Ковальчук О., Когут С. Основи психології та педагогіки: навч. посібник / за заг. ред. Л. Ковальчук. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. С. 540–542.
4. Мойсеюк Н. Педагогіка. – К., 2006. С. 446–474.
5. Педагогічна майстерність. За ред. І. Зязюна. – К., 2004. С. 162–164.
6. Фіцула М. М. Педагогіка. – К., 2002. С. 307–346.
7. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посібник. – К., 2002. С. 75–76.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Індиві- дуальний проект	Іспит	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3					
T1 3	T2 3+5	T3 3+3+2	T4 3	T5 3+3_	T6 3+6+5	T7 3	T8 3+3+5	20	50	100

Оцінювання:

Участь під час практично-семінарських занять – 18 балів: 0–3 бали за заняття.

Тести проміжного контролю:

Тест 1: 0–3 бали

Тест 2: 0–6 балів

Тест 3: 0–3 бали

Самостійна робота студента (індивідуальний проект):

Проект № 1: 0–5 балів

проект № 2: 0–5 балів

проект № 3: 0–5 балів

аналітичні завдання

№ 1: 0–2 бали:

№ 2: 0–3 бали.

Доповідь на студентську конференцію: 0–10 балів (додатково, враховується до іспиту).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ПРОЄКТУ

Навчальний проєкт-портфоліо (індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів філологічного факультету). Навчальний проєкт уміщує різні види індивідуальної роботи студентів і представляє портфоліо майбутніх педагогів:

проєкти:

«Есе про сучасного вчителя»; конспект фрагменту уроку для 5–6 класу з використанням інтерактивних методів; конспект виховного заходу–диспуту з морально-етичної проблеми;

аналітичні завдання:

анкета «Моє дерево життя»; аналіз модельної навчальної програми для 5–6 класів НУШ мовно-літературної галузі.

1. Проєкт № 1. «Есе про сучасного вчителя». Письмово оформіть свої роздуми про основні людські якості, які повинні бути притаманні сучасному педагогові. «Сучасний педагог – це...». Продовжіть думку. Визначіть та охарактеризуйте п'ять головних професійних якостей, якими на ваш розсуд, повинен володіти сучасний педагог. Для підтвердження вашої думки наведіть висловлювання (цитати) видатних діячів, митців про роль вчителя у суспільстві, характеристику вчителя з відомого вам твору, вислів з сучасних ЗМІ, спогади про вчителя з вашої школи тощо.

Проєкт оцінюємо до 5 балів.

Критерії оцінювання проєкту:

Вибір головних професійних якостей – 0-2 бали;

використання висловлювань (цитат) – 2-3 бали;

характеристика вчителя у художньому творі – 3-4 бали;

спогади про вашого вчителя – 4-5 балів.

2. Проєкт № 2. Ознайомтеся з Модельними навчальними програмами для 5–6 класів НУШ мовно-літературної галузі. Оберіть тему, продумайте структуру, дидактичну мету заняття та до одного з етапів уроку доберіть інтерактивний метод. Підготуйте фрагмент уроку (з впровадженням інтерактивного методу) на тему, яку обрали самостійно з Модельної навчальної програми для 5–6 класів НУШ мовно-літературної галузі. Див.: Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової Української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuysy>.

Оцінювання проєкту – 5 балів:

Критерії оцінювання проєкту:

Вибір теми уроку та постановка мети – 0-2 бали;

обрання етапу уроку – 2-3 бали;

вибір інтерактивного методу – 3-4 бали;

оформлення фрагмента конспекту– 4-5 балів.

3. Проєкт № 3. Обрати тему та зібрати матеріал до диспуту з морально-етичної проблеми для учнів старших класів. Підготуйте план-конспект виховного заняття з урахуванням вікових особливостей учнів, актуальності проблеми дискусії. Продумайте структуру заняття. Доберіть до виховного заходу доцільні методи виховного впливу на учнів. Підготуйте презентацію виховного заняття-диспуту з конкретної морально-етичної проблеми (із застосуванням інтерактивних методик). Оформіть конспект заняття.

Проєкт оцінюємо до 5 балів:

Оформлення конспекту.

Титульна сторінка:

ПЛАН-КОНСПЕКТ (СЦЕНАРІЙ)

ВИХОВНОГО ЗАХОДУ НА ТЕМУ:

(НАЗВА ТЕМИ),

проведеного з учнями (8-11) класу закладу середньої освіти (дата)

студентом (ою) філологічного факультету

Степановою Марією Іванівною

На першій сторінці вказуємо:

Мета заходу: (навчально-розвивальну та виховну)

Методи та прийоми його проведення: (вказуємо їх).

Наочні посібники, технічні засоби: (перераховуємо їх).

Подаємо список використаної літератури: науково-популярної та методичної.

Література подається за зразками оформлення бібліографії. Далі описується хід заходу із врахуванням умов, які забезпечують його результативність.

Структура заняття:

- виділяються етапи заходу, висвітлюється організований початок,
- викладається зміст виступів, бесіди тощо, який повинен розкривати тему заходу і відповідати поставленій меті;
- розкривається участь учнів в організації та проведенні заходу на кожному етапі;
- висвітлюються основоположні ідеї, цінності, норми, принципи поведінки людини із врахуванням відповідних вимог (науковість, аргументованість, переконливість, доказовість, логічність);
- розкриваються способи словесного впливу на свідомість, почуття учнів, які викликають їхнє особистісне ставлення до змісту виховного заходу (яскраві та хвилюючі словесні судження, розгляд актуальних для учнів проблем, звертання до їхнього індивідуального досвіду поведінки тощо);

- визначаються способи, прийоми проведення виховного заходу (розповідь, бесіда, роз'яснення, організація діяльності учнів, гра, змагання, тренінгові вправи тощо), використання обладнання (наочних посібників, технічних засобів, ноутбуків, мультимедійної презентації та ін.);
- визначаються стимули, які забезпечують емоційну насиченість діяльності учнів, атмосферу доброзичливого взаєморозуміння (ситуації успіху, колективного переживання, ситуації які створюють емоційний фон та ін.);
- описується підведення підсумків виховного заходу, вказується особа, відповідальна за цей етап роботи;

План-конспект виховного заняття повинен бути поширеним, не повинно бути скорочень, помилок, виправлень. Об'єм роботи – до 6 стор. (А-4).

Оцінюється робота до 5 балів.

Критерії оцінювання проєкту:

актуальність теми – 0-1 балів;

постановка мети – 2-2,5 балів;

структурованість заняття – 2,5-3 балів;

вибір методів виховного впливу – 3,5-4 балів;

оформлення конспекту – 4-4,5 балів;

оформлення літератури до заняття – 4,5-5 балів.

4. Аналітичне завдання №1. Заповніть анкету «Моє дерево життя».

Зробіть висновок, яка/який ви є, якою/яким були у підлітковому віці, які позитивні зміни відбулися у Вас як особистості.

Оцінюємо завдання до 2 балів.

Критерії оцінювання:

Заповнення анкети – 0-1 бал;

Оформлення висновків – 1-2 бали;

5. Аналітичне завдання №2. «Аналіз модельної навчальної програми для 5–6 класів Нової Української школи мовно-літературної галузі» (за вибором) Оцінюємо завдання до 3 балів.

Критерії оцінювання:

аналіз структури програми – 0-1 бал;

обґрунтування вибору програми – 2-3 бали.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

І. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Педагогіка як наука, етапи її розвитку.
2. Основні категорії педагогічної науки.

3. Сутність педагогічної діяльності вчителя; педагогіка як наука про мистецтво навчання і виховання.
  4. Структура педагогіки, система педагогічних наук.
  5. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
  6. Методи науково-педагогічних досліджень.
  7. Поняття про особистість та її розвиток, фактори розвитку особистості.
  8. Поняття про вікову періодизацію розвитку молодшої людини, врахування нових психологічних функцій розвитку молодшої людини у навчально-виховному процесі.
  9. Особливості фізичного і психічного розвитку молодшого школяра, їх врахування в освітньому процесі.
  10. Особливості фізичного і психічного розвитку підліткового періоду, їх врахування в освітньому процесі.
  11. Особливості фізичного і психічного розвитку старшого шкільного віку, їх врахування в освітньому процесі.
  12. Педагогічна система Я.-А. Коменського.
  13. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо і Д. Локка.
  14. Внесок Й. Песталоцці, А.-Ф. Дістервега, І.-Ф. Гербарта в теорію та практику навчання і виховання.
  15. Освітня діяльність, педагогічні погляди Г. Сковороди, О. Духновича, К. Ушинського, Б. Грінченка, І. Франка, С. Русової.
  16. Григорій Ващенко – видатний український педагог.
  17. Педагогічна система А. Макаренка.
  18. Освітня діяльність і науково-педагогічна спадщина В. Сухомлинського.
- ## II. ОСНОВИ ДИДАКТИКИ.
1. Поняття про дидактику, її завдання.
  2. Основні категорії дидактики.
  3. Структура змісту освіти (навчального предмета, навчального матеріалу), характеристика його складових.
  4. Поняття про навчання, сучасні підходи до трактування сутності навчання.
  5. Структура навчального процесу, характеристика основних компонентів (прикладі конкретних дій вчителя з метою реалізації кожного етапу).
  6. Функції процесу навчання: освітня, виховна, розвивальна (аналіз можливостей навчального процесу з метою виховання та розвитку учнів).
  7. Принципи та правила організації навчання, їхня зумовленість закономірностями, особливостями процесу навчання.
  8. Шляхи реалізації принципів демократизації та гуманізації навчання, його орієнтації та загальнолюдські та національні цінності.
  9. Дії вчителя за принципом науковості, систематичності та послідовності навчання (прикладі за фахом).

10. Шляхи реалізації принципів наочності навчання (приклади за фахом).
11. Дії вчителя за принципом зв'язку навчання з практикою, життям (приклади за фахом).
12. Шляхи реалізації принципу доступності та ґрунтовності навчання (приклади за фахом).
13. Дії педагога за принципом орієнтації навчання та свідому, активну, творчу діяльність учнів (приклади за фахом).
14. Шляхи реалізації принципу емоційності навчання (приклади за фахом).
15. Принципи колективного характеру навчання та врахування індивідуальних особливостей учнів, шляхи його реалізації.
16. Концепція Національної Української школи (мета, завдання, ключові компоненти).
17. Орієнтація НУШ на вчителя і на учня. Особистісно зорієнтований підхід.
18. Класифікації методів навчання, їх аналіз.
19. Характеристика методів розповіді, пояснення, лекції у процесі навчання (приклади за фахом).
20. Особливості організації бесіди та діалогу як методу навчання (приклади за фахом).
21. Дискусія, форми її організації, вимоги до проведення (приклади за фахом).
22. Особливості застосування інтерактивних методик у навчальному процесі.
23. Методи розвитку мислення (розумових дій) учнів (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, розрізнення, аналогії) (приклади за фахом).
24. Методичні прийоми формування критичного та творчого мислення учнів (конкретні приклади).
25. Практичні методи навчання учнів, їх характеристика (приклади за фахом).
26. Форми організації навчання, їх загальна характеристика.
27. Типи уроків, їх класифікація.
28. Вимоги до проведення сучасного навчального заняття.
29. Психолого-педагогічний аналіз навчального заняття.
30. Вимоги, види оцінювання навчальних досягнень учнів.
31. Сучасні тенденції розвитку уроку.

ІІІ. ОСНОВИ ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ.

1. Поняття про соціальне, національне, державно-громадянське виховання молоді. Концепція сучасного українського виховання.
2. Сутність процесу виховання як взаємодії педагога та учня.
3. Поняття про метод, прийом виховання, класифікація методів виховання.
4. Умови ефективного застосування методів виховання.
5. Характеристика методів словесного впливу на особистість учня, студента.

6. Метод організації діяльності учнів, студентів, умови його ефективного застосування.
7. Методи формування позитивного досвіду поведінки учнів (гра, вправи, виховні ситуації, встановлення та дотримання правил поведінки).
8. Метод стимулювання та регулювання діяльності, поведінки учнів, умови їхнього застосування.
9. Мета, завдання, основні напрями морального виховання молоді.
10. Мета, завдання, зміст розумового виховання молоді.
11. Мета, завдання, зміст, методи трудового виховання молоді.
12. Мета, завдання, зміст, методи естетичного виховання молоді.
13. Мета, завдання, методи фізичного виховання молоді.
14. Поняття про педагогічне спілкування, його ознаки, етапи організації.
15. Правила про умови організації педагогічного спілкування, його бар'єри.
16. Стилі та рівні педагогічного спілкування (конкретні приклади).

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Волкова Н. П. Педагогіка. Посібник – К., 2002.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – К., 2008.
3. Галузинський В., Євтух М. Педагогіка: теорія та історія: навч. посібник. – К., 1995.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К., 1997.
5. Зайченко І. В. Педагогіка. – Чернігів, 2003.
6. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник. – К., 2003.
7. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи. Навч. посібник. – К., 2015.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навч. посібник. 5-е вид. – К., 2006.
9. Освітні технології: Навч.-метод. посібник / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К., 2002.
10. Падалка О.С. та ін. Педагогічні технології: навч. посібник. – К., 1996.
11. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І.А. Зязюна. – К., 2004.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: посібник. – К., 2002.
13. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посібн. – К., 2002.
14. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К., 2002. 19.
15. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посібник. – К., 2007.

Законодавчі документи України про освіту:

1. Державна національна програма “Освіта: Україна ХХІ ст.”. – К., 1994.
2. Закон України Про освіту. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.
3. Закон України Про повну загальну середню освіту. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – Київ : МОН України, 2016.

Допоміжна література

1. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. – Дрогобич, 1997.
2. Біляковська О. О. Дидактика середньої школи: Текст лекцій і завдань для самоконтролю та контролю. – Львів, 2011.
2. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. Навч. посіб. – К., 2004.
3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Харків, 2010.
4. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: навч. посіб. – Львів, 2007.
5. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К., 1989.
6. Культура спілкування / За ред. П.М. Щербаня. – К., 1977.
8. Левківський М. В., Микитюк О.М. Історія педагогіки: навч. посіб. – Харків, 2002.
9. Любар О. О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки. Навч. посіб. – К., 2003.
10. Мазоха Д.С., Опанасенко Н.І. Педагогіка: навч. посіб. – К., 2005.
11. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. – К., 1995.
12. П’ятакова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: Навч.-метод. посібник для студентів вищих навч. закладів. – Львів, 2008.
13. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
14. Сявавко Є.І. Українська етнопедагогіка: навч.-метод. посібник – Львів, 2002.
15. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. – К., 2005.